

Budu drakem, princeznou, nebo žabákem?

Kterou z pohádkových postav bych se chtěla stát? Možná se tak jako malá ptala i autorka knihy Cesta do pohádky, pedagožka Jitka Míčková. A třeba se tak ptá i dnes.



Jaký význam mají pro děti pohádky?

Obrovský a nekonečný. Pohádky děti učí pochopit svět, který ve svém věku sotva znají, pomáhají jim nalézt odpovědi na jejich otázky, ukazují jim zásadní rozdíly mezi zlem a dobrem, pravdou a lží, představují jim základní hodnoty, na nichž je založena naše společnost. Díky pohádkovým hrdinům se děti naučí rozeznávat lidské vlastnosti, pochopí lidské jednání, snaží se s nimi vyřešit jejich problémy a často na první pohled neřešitelné situace. To, co je na pohádce důležité, je její fiktivní svět – svět, který je jen „jako“, a přitom se v mnohém podobá skutečnosti.

Pohádky učí děti i dospělé hledat společnou cestu k životu.

Je vhodné využít staré, klasické pohádky, nebo pohádky moderní?

Bez klasických pohádek by tu nejspíš nebyly ty moderní (autorské) a bez moderních pohádek by zase svět pro některé malé čtenáře byl velice vzdálený a neuchopitelný. Myslím, že se tyto světy (ten starý, co už byl za našich praprababiček a možná ještě dřív... a ten nový, kterého se babičky bojí) pomocí pohádek skvěle doplňují, a to nejsem žádný pohádkový odborník. Záleží pochopitelně na každém z nás, co se mu líbí a čemu dává přednost. Přesto mohu s potěšením říct, že klasické pohádky stále ve školách přetrvávají a mají velkou moc, a pokud jsou doplňovány a zpestřovány kvalitními pohádkami současných

autorů, pak mají své nadšené, pozorné a zaujaté posluchače.

Jaké atributy by pohádka měla mít?

Nejdůležitějším pohádkovým atributem je podle mě hlavní hrdina a jeho cesta ke spokojenému životu. Pokud se na této cestě setká se zlem a dobrem (jak v nadpřirozené, tak i skutečné podobě) a dobro vyhraje, pokud musí překonat nějaké překážky, vyřešit napínavé situace, pokud se přitom dokáže ještě zasmát a pobavit, máme tu pohádku, jakou děti budou mít rády a rády ji uslyší i vícekrát.

Jak můžeme pohádky využít?

Pohádky se k dětem dostávají v nejrůznějších podobách – předčítáním, vyprávěním, v obrázcích, z rádia, televize či kina. I když dítě napjatě poslouchá či se pozorně dívá, má často potřebu se ptát. Než však pohádka skončí, často na svou otázku zapomene a jde za jiným cílem. Proto je dobré pohádku s dětmi společně „prožít“ – např. citlivým čtením, vyprávě-

ním, ale také pohybem, zvukem, představou či doplněním informací z reálného světa. Pokud si děti pohádku více prožijí, pochopí jednání a rozhodnutí hlavního hrdiny a mohou z ní pak čerpat i ve svém životě. I to je podle mého názoru využití pohádky, v tom nejširším měřítku.

Pokud jde o práci pedagoga v mateřské škole, využití pohádkového světa je téměř nekonečné. Vnímám, že to souvisí se dvěma fakty, s rozsahem pohádky a jejím přesahem. V každé pohádce se objevuje tolik témat, tolik situací, tolik neznámého a nového, že často prostě nestačí ji jen přečíst. Můžeme ji pozastavit, vysvětlit, rozpohybovat či ozvučit, společně najít jiná řešení, namalovat, zazpívat, můžeme si dohledat další informace o daném prostředí, době, ve které se odehrává, můžeme také hledat podoby s naším světem, s našimi zážitky a zkušenostmi. Proto se domnívám, že v mateřské škole se většina nových informací a zážitků může opírat o pohádky, nebo z ní přímo i vycházet. Využití pohádky by nemělo být v předškolní výchově opomíjeno, naopak může velice pomoci při plánování třídního či školního programu.

Může se z pohádky stát něco jako výukový celek?

Mým velkým cílem v předškolní pedagogice je právě tvorba výukových celků opřených o literární předlohu. Jak jsem již zmiňovala, v pohádkách

Pokud si děti pohádku více prožijí, pochopí jednání a rozhodnutí hlavního hrdiny a mohou z ní pak čerpat i ve svém životě.

pozorný pedagog nalezne téměř vše, a proto si myslím, že lze vzít do ruky pohádku či jinou dětskou literaturu a pracovat s ní delší dobu, hledat a narážet v ní na odpovědi na dětské otázky, uspořádat ji do jakéhosi smysluplného a logického výukového celku či literárně dramatického projektu.

Jak v takovém případě s pohádkou pracovat?

Základem je pohádku dobře znát. Když pohádku známe, snadněji v ní najdeme to, co pro danou skupinu dětí potřebujeme. Pak už záleží jen na nás, jak s ní naložíme. Můžeme pracovat s celou pohádkou v podobě, jakou nám nabízí kniha, můžeme si ji rozpracovat do kratších celků a těm se postupně věnovat. Pokud nás osloví jen téma, postavy či prostředí pohádky, využijeme právě to. Nemusí být naším cílem, aby děti danou pohádku znaly přesně tak, jak ji autor napsal, opravdu ji můžeme jen „naťuknout“ a pokračovat jiným směrem, který nám pro danou skupinu dětí přijde smysluplnější. Pokud děti něco z pohádky zaujme, určitě si ji časem samy vyhledají a přečtou.

Jak můžeme upravit text, aby se s ním dalo dobře pracovat?

Zde velmi záleží na zvolené předloze a na skupině, se kterou pedagog pracuje. Má zkušenost je taková, že učitelka v mateřské škole si může dovolit téměř cokoliv. Záleží na tom, co chce dětem v rámci výuky představit – pokud si zvolí jen téma pohádky, textová úprava je čistě jen na ní – může libovolně přeskakovat, vyprávět vlastními slovy, krátit, či naopak text přidávat. Pokud si však zvolí za cíl představit dětem dílo konkrétního spisovatele, jehož jazykový styl je velmi osobitý, pak by měla text více respektovat.

Pochopitelně opět záleží, s jakou literární předlohou chce pedagog pracovat. Jde-li o starší autory a díla, ve kterých se objevují cizí či zastaralá slova, musí tyto pojmy vysvětlit či nahradit tak, aby to děti pochopily. Pokud si vybere delší předlohu, ve které se vyskytují dlouhé popisné pasáže, i to je potřeba při práci s mladšími dětmi upravit (zkrátit, přeskochit, či jen popsat jednou dvěma větami).

Co obnáší dramatická výchova? Je to „jen“ dramatizace?

Moc děkuji za tuto otázku, i když odpověď na ní není tak jednoduchá. Je to věc, se kterou se jako učitelka v mateřské škole a zároveň absolventka katedry výchovné dramatiky na DAMU často v praxi potýkám.

V první řadě bych moc ráda zdůraznila, že dramatická výchova není dramatizace. Samotné slovo dramatiza-



MgA. Jitka Míčková pracuje jako učitelka MŠ, vede dramatické kroužky pro předškolní děti a děti z 1. stupně ZŠ, lektoruje a tvoří vzdělávací dílny divadla Minor (od roku 2016) a workshopy nadace Post Bellum. Je zakladatelkou a členkou divadla Na háčku, zaměřeného na představení pro předškolní děti, kde vytváří také dramaticko-vzdělávací dílny navazující na jednotlivé inscenace.

ce má několik vysvětlení – v divadelním kontextu jde o zpracování literárního textu do divadelní podoby, ve školkách se za tímto pojmem často skrývá nastudování či přehrání pohádky. Pokud paní učitelka k tomuto cíli dojde společně s dětmi, pokud na této cestě děti něco prožijí, objeví, pochopí a samy se pak rozhodnou to sdělit druhým (rodičům, spolužákům), pak jde zcela určitě o dramatickou výchovu. Z toho vyplývá, že výsledné dramatizaci by měl předcházet určitý proces, a o ten jde v dramatické výchově především. Dalšími pojmy, které s dramatickou výchovou velmi úzce souvisí, jsou výchova – slovo obsažené již v samotném názvu, hra a prožitek.

Dramatická výchova, stejně jako předškolní vzdělávání, si klade za cíl všestranně rozvíjet osobnost dítěte. Snaží se vychovávat samostatně myslícího člověka, který se bude dobře orientovat v životě, který pozná a snad i trochu pochopí lidské jednání a mezilidské vztahy.

Děti by k tomuto poznání měly dojít formou, která je bude bavit, která jim je zcela přirozená – a to je bezesporu hra. Když tuto hru „okořeníme“ nějakým napínavým příběhem, když děti přesuneme do bezpečného světa pohádek, když se dokonce samy stanou součástí pohádky např. vstupem do nějaké postavy – hrou v roli, cíl dramatické výchovy máme již velice blízko.

Metody a celkový pohled dramatické výchovy na rozvoj dítěte pomáhají plnohodnotně naplňovat cíle předškolního vzdělávání a obohacovat výuku zábavnou formou.

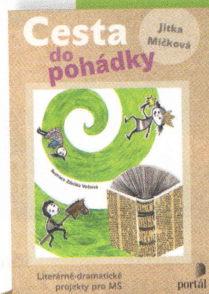
Jaké další činnosti mohou práci s pohádkou provázet?

V mateřské škole snad úplně všechny. Pohádky se prolínají se všemi estetickými výchovami. Kromě již zmiňované dramatické výchovy sem patří i výtvarná, pohybová, literární či hudební výchova. Pohybové hry, divadlo, hra s předmětem, ilustrace, výtvarné vyjádření, písničky či básničky se mohou stát motivací k pohádce, oživením, zpestřením, ale také určitou reflexí. Na základě těchto aktivit si pedagog může ujasnit, jak děti pohádku vnímaly, co si z ní odnesly, popřípadě více podpořit svůj záměr a cíl.

Nabídneme-li dětem k pohádce také naučnou literaturu, jako jsou encyklopedie a atlasy, povídáme si společně o tématech, která je zajímají



Knižní tip



Cesta do pohádky

Cílem této knihy je ukázat jednu z možností, jak propojit literární předlohu a metody dramatické výchovy při práci s předškolními dětmi. Inspiruje k tomu, jak učit děti a dospělé hledat společnou cestu k příběhům, pohádkám, poezii, dramatické výchově, ale hlavně k životu právě přes pohádkové hrdiny, jejich svět a problémy a také přes tvorbu a realizaci literárně-dramatických projektů. Knihu napsala Jitka Míčková a zakoupíte ji na obchod.portal.cz.

a která jim pohádka otevřela, plnohodnotně plníme i rovinu vzdělávací.

S prací s literárním textem souvisí i výchova dětí ke čtení. Jak k němu můžeme děti motivovat?

Právě tím, že dětem knihy a příběhy v nich představíme, že jim umožníme vstoupit do světa pohádek, pohádkových hrdinů, do světa fantazie všemi způsoby – hmatem, zrakem, sluchem, pohybem, písní, básní, obrazem, představou, ale především prožitkem. Když si děti v pohádce prožijí některé situace s hlavním hrdinou, když se dostanou až tam, kde je potřeba se společně s ním nějak rozhodnout, často nechťejí pohádku opustit, dokud není vše vyřešeno, dokud vše dobře neskončí. A také se k ní pak rády vracejí. S menšími dětmi preferuji práci s obrázkovými knihami, jako jsou leporela a knihy převážně obrázkové s kratšími texty, kde je četba či vyprávění podporováno ilustracemi. Důležitý je také přístup ke knihám samotným. Po každém projektu, po každé přečtené pohádce by měly děti mít tuto možnost – knihu si osahat, prohlédnout, převyprávět si příběh po svém.

Nedávno vyšla vaše kniha, která se zabývá právě prací s pohádkami. Co v ní čtenáři najdou?

Kniha popisuje jednu z cest, jak děti do pohádky zavést, jak s nimi a s pohádkou pracovat, jakou knihu a hru s sebou na tuto cestu vzít. Využívá propojení literární předlohy a metod dramatické výchovy a ukazuje, jak tohoto spojení využít především v mateřské škole.



Obrázek z MŠ Zvoneček, Hejnice

Čtenáři (především učitelky a učitelé mateřských škol) v ní najdou již hotové a mnohokrát zrealizované projekty, které mohou předškolním dětem sami nabídnout v úplné podobě, nebo si z nich vyberou jen některé aktivity a hry. Také se těmito projekty mohou nechat inspirovat a vytvořit si projekt vlastní. K tomu by jim měly pomoci kapitoly zabývající se právě plánováním, výběrem předlohy, prací s textem, volbou cílů, metod, her apod. Pod každým hotovým projektem je také řada dalších aktivit, literatury a činností, které mohou téma projektu posunout ještě dál, a třeba i na další cestu.

Každý zde uvedený projekt velmi intenzivně pracuje s konkrétní literární předlohou, činnosti a hry vycházejí z pohádek, básní či obrázkových knih. Děti určitými metodami a hrami vstupují do vyprávění, ožívají ho a prožívají, zkoušejí si hru v rolích (hromadných i samostatných), odkrývají vlastnosti literárních postav, rozmanitost prostředí, vnímají a chápou celý obsah daného textu.

Pevně doufám, že v ní nejen učitelé a učitelky mateřských škol najdou inspiraci a třeba nový pohled na svou práci. ■

Mgr. Marie Těthalová,
Foto Jan Krchov

ČASOPISY PORTÁLU NA SVĚTĚ KNIHY

Srdečně vás zveme na tradiční literární festival Svět knihy, který se koná 9.–12. května v pražském Veletržním paláci. Stánek Portálu s číslem L603 najdete jako každý rok v levém křídle (stanu). Nakladatelství Portál i redakce časopisů pro vás chystají zajímavou nabídku. Knihy Portálu a aktuální čísla časopisů pořídíte s výhodnou 20% slevou a nachystáme pro vás i starší čísla a celé ročníky časopisů za velmi zajímavou cenu.

Portál bude na Světě knihy hostit několik zajímavých osobností. Ve čtvrtek se můžete setkat s autorkou řady dětských knih Danielou Krolupperovou, která představí svou novou knihu Na rozcestí ke štěstí/od štěstí. Program se uskuteční v Autorském sále (levé křídlo) od 11 hodin. O hodinu později, tedy ve 12 hodin, se na stejném místě můžete potkat s Janem Dungelem, ilustrátorem knihy Příběhy z ama-



zonského pralesa. V neděli se pak můžete v prostorách Profesiního fóra 2 (pravé křídlo, balkon vlevo) setkat se spisovatelem a ilustrá-

torem Petrem Horáčkem, který představí svou novou knihu O myšce, která se nebála.

Přijďte za námi, těšíme se na vás! ■